

דברי השירה

ויזכר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (דברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א
רב ביהכ"נ ידברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל d036194741@gmail.com

פרשת ויגש - עשרה בטבת

חיוב הודאה לה' תמיד

אנו אומרים בשבת "היום יום שבת קודש, מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות לה' ולזמר לשמך..." ותמוה שבשום פסוק בכל הפרק לא מוזכר מילה על שבת. ושמעתי מהגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א להסביר שביום חול אנו עסוקים מאוד ואין לנו זמן לחשוב כלל כי אנו רצים כל הזמן לתפוס ולנצל כל רגע ורגע, אין לנו זמן לעמוד שניה ולחשוב ולהתבונן, ובשבת כל בן אדם הוא רגוע כמו שכתוב במכילתא (ברש"י שמות כ' - ט') שיהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה, בשבת יש לבן אדם את כל הזמן, וזה הזמן להתבונן ולהודות על כל מה שה' עושה לנו כל השבוע, עלינו להכיר טובה ולהודות לה' על מה שמקבלים ממנו יתברך כל רגע ורגע.

וסיפר שפעם שם לב שלאחד מהמתפללים בבית מדרשו היה תווית שקיבל מבית חולים בתוך הנרתיק של הטלית ושאל אותו על זה. אותו יהודי ענה לרבי שמעון גלאי שליט"א שלפני זמן מה הוא היה מאושפז בבית חולים כמה ימים, לא יכל לזוז ממיטתו וכך נשאר בחדרו בלי לשמוע קדיש וקדושה ובלי להתפלל בציבור, עכשיו שהוא בריא הוא הכניס את התווית הזה בנרתיק כדי שיזכור תמיד להודות לה' שעכשיו הוא בריא ויכול לענות אמן וקדושה ולהתפלל בציבור. אנו שוכחים את כל הטובות שאנו מקבלים כל רגע ורגע אבל עלינו לנצל כל רגע להודות לה' על מה שיש.

יום אחד אברך הגיע לכולל בו הוא לומד והביא כמה עוגות ואמר לבני חבורתו שכעת עושה סעודת הודיה על זה שאתמול הוא עבר את הכביש ובא רכב והעיף אותו עשר מטר ויצא בלי פגע. לאחר כמה ימים בא עוד אברך עם עוגות, חבריו שאלו אותו מה קרה לך? הוא ענה להם "עברתי ברחוב והרכב לא פגע בי, וגם על זה צריך להודות!"

בני הרב זאב מגיד שיעור בערב ליוצאי אמריקה בישיבת תפארת ישראל שבראשות רבי חיים בעלסקי שליט"א בירושלים וסיפר לי שכל יום לאחר סדר שלישי כל בני הישיבה עושים מעגל ושרים באנגלית 'תודה לה' על היום הזה'.

ה' יעזור שבזכות שאנו מודים לה' נזכה לחשוף זרוע קדשך וקרוב קץ הישועה ולראות בטוב ירושלים כל ימי חייו, אמן.

~~~~~

להתחזק באחדות

"ויפול על צוארי בנימן אחיו ויבך ובנימן בכה על צואריו" (מ"ה - ל"ד).

יש מקום לשאול, למה כתוב אצל בנימן בלשון רבים 'צואריו' ואילו אצל בנימן כתוב בלשון יחיד 'צואריו'?

כתב רש"י בד"ה ויפול על צוארי בנימן אחיו ויבך, על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימן וסופן ליחרב. ובד"ה ובנימן בכה על צואריו כתב, על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב.

יוצא שכל אחד בכה על השני, יוסף בכה על חורבן של בנימן ובנימן בכה על יוסף. כל זה ללמדנו שאם רוצים שיבנה בית המקדש צריך שיהיה אחדות בעם ישראל, שכל אחד יחשוב על השני וכך נזכה לבנות בית המקדש במהרה בימינו, אמן.

לא מסיחים דעת מביהמ"ק

שואלים, כעת שני האחים נפגשו וזה היה אחרי עשרים ושנים שנה, אחים ממש, בין מהאב בין מאם, היה צריך להיות זמן שמחה, וכתוב שהם בכו וחשבו על החורבן שיהיה בעוד אלף וחמש מאות שנה?

ותירץ אבי מורי זצ"ל, כתוב בתהלים (קל"ז - ו') "תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי", זאת אומרת שגם בשעת שמחה הצדיקים לא מסיחים דעת מבית המקדש שזהו מקום השראת השכינה בתוכנו. אם כן בזמן הזה [שאנו כבר יותר מאלף ותשע מאות שנה לאחר החורבן], דודאי צריכים להתחזק ולהצטער על חורבן הבית.

~~~~~

למה יש שונאים לדת?

"ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו בעבור תשבו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן" (מ"ו - ל"ד).

רש"י כתב, כשתאמרו לו שאין אתם בקיאים במלאכה אחרת ירחיקכם מעליו וישיבכם שם, כי תועבת מצרים כל רעה צאן לפי שהם להם אלהות.

השפתי חכמים מסביר, לפי שהם יודעים שרועי הצאן יודעין הווייתן לפי שהם תמיד אצלן, הלכך יודעין שאין בהם ממש, הלכך שונאים כל רועי צאן.

נשאלת השאלה, מה אנחנו יכולים ללמוד מזה? שהמצריים יחשבו מה שהם ירצו! למה הם צריכים לשנוא אותם??

כתוב כאן יסוד גדול, אם בן אדם חושב על איזה שיטת חיים מסוימת ואצלו ברור שהוא צודק אז לא יפריע לו מי שחושב אחרת ממנו, כי הוא בטוח שהוא צודק והשני הוא המסכן, אבל אם הוא יודע שהשני יודע שמה שהוא חושב זה טעות וגם הוא בעצמו יודע בליבו שזה טעות ממילא הוא ישנא אותו כי הוא מפריע לו לרמות את עצמו.

אנו רואים שהאנשים שלא שומרים תורה ומצוות שונאים אותנו, אנחנו חושבים שהם מסכנים ומתפללים עליהם שיחזרו בתשובה. ולמה שונאים אותנו? כי הם יודעים בתוך ליבם שהם טועים בדרכם, ממילא כשרואים שאנחנו שומרים את התורה ויודעים את האמת זה סותר את מה שהם חושבים וזה מפריע להם.

~~~~~

החיים היפים הם חיי תורה

"ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה ויברך יעקב את פרעה, ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חיך, ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם" (מ"ז - ז', ח', ט').

וצריך להבין מה האריכות הזאת שיעקב אבינו מאריך בסיפורו ולא משיב לפרעה בקצרה "שני חיי מאה שלשים שנה"?

ומסביר המלבי"ם, כי שנות חיים לא יצדקו רק על השנים שעובד בהם את ה' שהם חיי האדם, לא על השנים שחי חיי ההרגש לבד שהוא חיי הבהמה, שנים אלה לא נקראו 'שנות חיים' כי הם חי חלק הבהמה שלו, אבל האדם שהוא חלק השכלי והנפשי שלו היה כמת, ונוכל לקראם בשם שני מגורי, שם גר בתבל ארצה, לא בשם שנות חיים, ובאשר פרעה לפי הבנתו קרא כל השנים שיתהלך האדם על האדמה בשם שנות חיים, א"ל יעקב שלא דייק בדבריו, שאם תשאלני על ימי שני מגורי אוכל להשיב לך שהיו שלשים ומאת שנה, אבל אם תשאלני על שני חיי, דע כי מעט ורעים היו ימי שני חיי, ר"ל השנים שהייתי חי חיים הנפשיים שהם חיי האדם, ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם שהם הרבו יותר הימים שעבדו בהם את ה' וקנו השלמות הנפשית.

יעקב אבינו מגלה מסר גדול לפרעה ועלינו לדעת שהוא מסר גם בשבילנו שיש תפקיד בחיים, לנצל שהחיים יהיו מלאים בתורה ומעשים טובים ולא סתם מגורים.

אנו אומרים באהבה רבה "ותלמדם חוקי חיים".

שואלים מה הפשט "חוקי חיים"?

מרן הגראמ"מ שך זצ"ל הסביר שכמו שבחוק החיים בלי אוויר אפשר למות אז עלינו לדעת שבלי תורה אי אפשר לחיות!

~~~~~

בלי ישיבות ובתי מדרשות אין קיום למקום

"רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על כן לא מכרו את אדמתם" (מ"ז - כ"ב).

למה התורה מאריכה כ"כ בענין הזה? מה יש לנו ללמוד מזה? מה זה נוגע לנו שהכהנים נתנו או לא? הרי מדובר כאן במשמשי עבודה זרה לכאורה.

שמעתי לפרש שלאורך כל הדורות לא הספיק שעם ישראל קיימו את התורה ומצוות בלבד, היה חשוב גם שיהיו מקומות של לומדי תורה ורק כך היה קיום של עם ישראל כי בהרבה מקומות בעולם לא נשאר זכר מהם כי לא היה שם ישיבות וכוללים כי בלי אנשים שיושבים ולומדים אין קיום למקום הזה. ה' עשה שכבר ממצרים יהיה חוק שהכהנים לא ישלמו מיסים וכו' וע"י שבט לוי לא 'עבד' בתקופת שיעבוד מצרים, לא בגלל שפרעה ריחם עליהם, פרעה היה אכזרי מאוד, אלא היות שהיה חוק הכהנים, שכל אלו שמשמשים את הדת לא ישרתו את המדינה, לכך היה שמשה רבינו ושבט לוי למדו תורה באותו זמן ששאר אחיהם עבדו. והחוק הזה הגיע כבר מתקופת יוסף הצדיק, לכן התורה מאריכה כאן בחוק הכהנים כדי שיוכלו להתקיים במצרים כל אורך השיעבוד ע"י שבט לוי, ומזה גם אנחנו לדורות נלמד ונבין שתמיד צריך שיהיה לומדי תורה לאורך כל הדורות.

זה הלימוד בשבילנו, שצריך מוסדות של תורה בכל מקום כדי שיהיה קיום לעם ישראל בכל הדורות.

~~~~~

עשרה בטבת - יום הדין לענין ביהמ"ק

אנו מתקרבים לעשרה בטבת שהוא יום הדין לבנין בית המקדש, החתם סופר מביא מדרש שעשרה בטבת שונה משאר התעניות, בעשרה בתשרי הקב"ה דן את כל העולם, ובעשרה בטבת הקב"ה דן על בית המקדש, אם יבנה השנה או חס ושלום לא יבנה השנה, ומהאי טעמא אומר החתם סופר חידוש שהרי הבית יוסף (ס' תק"נ) מביא אבודרהם שאילו עשרה בטבת היה חל בשבת היו צמים אפילו בשבת, בשאר תעניות כתוב מפורש במשנה במגילה (דף ה' ע"א) שאם תענית חל בשבת דוחים לאחר השבת, אומר אבודרהם אבל עשרה בטבת אינו דוחה לאחר השבת משום שנאמר בו "בעצם היום הזה", וגם ביום כיפור נאמר "בעצם היום הזה" לכן דוחה שבת, והבית יוסף מסיים ואינו יודע טעם לזה, כך כותב הבית יוסף על האבודרהם. [ועי' רש"י במגילה שם שכתב בהדיא שגם עשרה בטבת דוחין ליום ראשון].

רבי חיים מבריסק זצ"ל מבאר שבכל התעניות התענית קשור רק עם החודש, חודש הרביעי חודש החמישי חודש השביעי, אבל עשרה בטבת קשור ליום עשירי כיון שהנביא כתב בו "בעצם היום הזה", ומה שקשור לאותו יום לא דוחים לאחר שבת, והראיה מתענית חלום שקשור דווקא להיום, שאם דוחים את הצום לאחר שבת, הצום כבר לא יבטל את החלום, ולכן תענית חלום דוחה שבת, ולכן גם עשרה בטבת דוחה שבת.

וביאר החתם סופר בנוסח אחר, אם צמים על העבר זה לא דוחה שבת, ולכן כל תענית שהוא זכר למה שהיה, לצרות שהיו, לא צמים בשבת, אבל אם צמים על העתיד, צמים אפילו בשבת, כמו שכתוב בגמ' שאם בא פרענות לעולם או סכנה, מתריעים ומתענים אפילו בשבת, ולכן תענית חלום צמים גם בשבת כי חלום מסמן מה שיהיה, ומוסיף החתם סופר ע"פ המדרש הזה, שבעשרה בטבת דנים אם יבנה בית המקדש בשנה זו או התענית בעשרה בטבת הוא תענית על העתיד, לכן צמים אפילו בשבת.

בעשרה בטבת ה' פוסק, אבל זה עדיין בידינו, הרבה פעמים הקב"ה פוסק שיבנה השנה בתנאי שאנו נתחזק "היום אם בקולו תשמעו".

~~~~~

להתנהג לפני משורת הדין

יסוד הצום של עשרה בטבת הוא כפי שמביא המשנה ברורה (בס' תקמ"ט ס"ק ב') שזה תחילת חורבן בית ראשון, ומבואר בגמ' (בבא מציעא דף כ"ט ע"ב) שבית ראשון נחרב בגלל שעמדו על דין תורה ולא עשו לפני משורת הדין. אם היה חורבן זה בגלל שלא היה וויתור ביניהם ואם כעת אין בנין בית המקדש זה תביעה עלינו. לכן התיקון שיש לעשות בימים אלו הוא לוותר לשני כמה שאפשר כדי שנזכה במהרה לבנין בית המקדש.

כתוב בבבא מציעא (דף פ"ג ע"א) שרבה בר בר חנן הזמין פועלים שיקחו לו חבית יין ושבירו את זה בדרך. אז הוא לקח להם את הגלימה כתשלום הנזק, באו וסיפרו לרב, אמר לו "תחזיר להם את הגלימה", רבה אמר לרב "וכי כך הדין?", אמר לו "כן כפי שכתוב 'למען תלך בדרך טובים' (משלי ב' - כ)". נתן להם את גלימתם, אמרו ליה "עניים אנחנו, טרחנו כל היום ואנחנו רעבים ואין לנו כלום", אמר ליה "לך תשלם להם שכר פעולתם", אמר ליה "דינא הכי?", אמר ליה "אין, 'וארחות צדיקים תשמר' (שם)".

וראים מכאן שיש שולחן ערוך (על פי דין) שפועל ששבר הבעל הבית פטור מלשלם, ויש שולחן ערוך שבעל מדרגה חייב לשלם ויעשה לפני משורת הדין אפילו שלא מגיע לפועלים כלום.

לפני שנים רבות היה יהודי בשם יצחק יעקב שכבר בילדותו שמעו שהוא מיוחד מאוד. כשהגיע לגיל השידוכים, הגיעו הרבה הצעות. הוריו שמעו על בחורה מסוימת בעלת מידות טובות ויראת שמים וחשבו שזה בשבילו, רק שהיתה במדינה אחרת. אז החליטו הצדדים שיעשו את השידוך באוויר, בלי להיפגש וכך התארו וקבעו תאריך לחתונה. הגיע מועד החתונה וכל המשפחה של הבחור הגיעו למדינה של הכלה והאמא נפגשה עם הכלה כמה ימים לפני החופה. האמא התעלפה במקום, כי רק אז ראתה את המום שיש לכלתה והחליטה שצריך לבטל את השידוך מיד. כשחזרה לדירה היא דיברה עם בנה שיבטל ואין לו מה להתחתן איתה. הבחור אמר שהכל כבר מוכן, והחברות שלה כבר מגיעות ואם כעת יבטל זה יהיה עבורה בושה גדולה בכל העיר, אתחתן איתה ואם הולך אז ב"ה ואם לא אגרש אותה דרך כבוד אבל אני לא מוכן לבייש אותה ברבים. האמא בסוף הגיעה לחתונה עם דמעות. ולאחר שנה נולד לזוג ילד. לאחר מכן פרץ מלחמת עולם הראשונה והאישה נפטרה והבן נשאר חי, רבי יצחק התחתן עוד פעמיים מאז ויש לו רק בן אחד מהאישה הראשונה. היהודי הזה הוא לא אחר מגאב"ד העדה החרדית ומחבר שו"ת 'מנחת יצחק' רבי יצחק יעקב וייס זצ"ל והוא אמר "כנראה שלא מגיע לי ילדים, ובזכות שויתרתי ולא ביישתי בת ישראל קבלתי ילד אחד".

שבעז"ה כולנו נזכה ותחזינה עינינו בשוכן לציון ברחמים, ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות, אמן.

לעילוי נשמות

בעל החוט שני' מרן הגאון רבי שמריהו יוסף נסים בן רבי נחום מאיר קרליץ זצוק"ל נלב"ע כ"ג תשרי תש"פ נשמה טהורה הנערה רחל ע"ה בת יבדלחט"א הגאון רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ הרבנית לאה פרוינט ב"ר חיים יוסף קלרמן ע"ה נלב"ע י' שבת תשע"ח מרת ג'יזל גרסיה בת ר' יצחק מלכה ע"ה נלב"ע י"ז שבט תשע"ט מחשובי תלמידי מרן החזון איש זצוק"ל הגאון רבי רפאל אביגדור יחזקאל ב"ר עזריאל ברטלר זצ"ל נלב"ע י"ח אדר ראשון תשע"ט ת.נ.צ.ב.ה.